

ALMANYA'DAKİ TÜRK ÇOCUKLARI VE AİLELERİ*

Mevlide Birsun

Pedagog

Istanbul Üniversitesi

Mediko Sosyal Merkezi

Bu bildiri, 1979-1980 ve 1980-1981 öğretim yıllarında Federal Almanya Cumhuriyetindeki 30 Türk çocuğu ve onların aileleriyle yapılan bir araştırmanın bulguları verilecektir.

Araştırmada yeralan çocuklardan 15'i Temel Eğitimin 1. kademesinde (Grundschule) 1. sınıf, diğer 15'i ise okul olgunluğuna (Schulreife) erişmeleri amacıyla 1. sınıfı bir yıl sonra okumalarına karar verilerek Okulüçi Anokuluna (Schulkindergarten) gönderilen ve «Türk Grubu»nu oluşturan öğrencilerdir.

Araştırma, Türk işçi ailelerine yapılan çeşitli ev ziyaretlerinde ana-baba, 7 yaşındaki çocuklar ve büyük kardeşlerin anket formuna verdikleri yanıtlardan oluşan 18 bantı kapsamaktadır.

Çalışma, Federal Almanya'da en çok endüstri tesisinin bulunduğu, nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu ve yabancıların % 31'inin yaşadığı Rhein-Ruhr bölgesi içinde bulunan Kuzey Ren Westfalya Eyaletinin Bielefeld kentinde yapılmıştır.

Almanya'daki Türk çocuklarının sayısı hakkında bilgi vermek amacıyla istatistiklere baktığımızda şunları görüyoruz : Yabancı öğrenci sayısı hızla artmaktadır. Bielefeld Eğitim Dairesi

(Schulamt)'nin 15. 10. 1979 tarihli istatistiklerine göre Bielefeld kentinde Temel Okulun ilk kademesinde 2179 yabancı öğrenci vardır. Yabancı öğrenciler tüm öğrencilerin % 14.6'sını oluşturmaktadır. 1. 10. 1980 tarihindeki istatistiklere göre ise Temel Eğitimin 1. kademesindeki yabancı öğrencilerin sayısı % 14 oranında artarak 2484'e yükselmiştir ki bu tüm öğrenci içinde % 17.9 oranındadır. 1980-1981 öğretim yılında Bielefeld kentinde öğrenim gören toplam yabancı öğrenci sayısı 5347'dir ve bu öğrencilerin % 61.3'ü Türktür.

Çalışmanın yapıldığı çocuklar hakkındaki genel bilgileri şöyle sıralayabiliriz : Yaş ortalaması 7 yaş 6 ay olup çocukların 18'i (% 60.0) erkek, 12'si (% 40.0) kızdır. Çocuklar Almanya'da ve Türkiye'de doğanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Toplam olarak 14 çocuk (% 46.7) Almanya'da doğmuştur. Bunlardan 10 çocuk (% 33.3) Bielefeld'de, 5 çocuk (% 13.3) ise Almanya'nın diğer şehirlerinde doğmuşlardır.

Türkiye'de doğan 16 çocuğun bölgelere göre dağılımı ise şöyledir : 6 çocuk (% 23.3) Doğu Anadolu, 4 çocuk (% 13.4) Karadeniz, 2 çocuk (% 6.7) Orta Anadolu, 2 çocuk (% 6.7) Akdeniz bölgelerinde doğmuş olup, Marmara ve Ege bölgelerinde doğan çocuklar birer tanedir (% 3.3). Bu 16 çocuktan 3'ü (% 10.0) Tunceli, Sivas, Elâzığ ille-

* II. Ulusal Psikoloji Kongresinde sunulmuştur.

ve Şavşat (Artvin) ilçelerinde ve 11 çocuk (% 36.7) da köyde doğmuşlardır.

Araştırmadaki 30 çocuğun aile içinde kaçınıcı çocuk olduğuna bakıldığında, 5 çocuğun (% 16.7) 1., 8 çocuğun (% 26.7) 2., 4 çocuğun (% 13.3) 3., 3 çocuğun (% 10.0) 4., 1 çocuğun 5 ve 9 çocuğun da (% 30.0) ailenin en küçük çocuğu olduğu görülmüştür. Toplam çocuk sayısının 119 olduğu 30 çocuğun ailesinde ortalama çocuk sayısı 4'tür. Bu 31. 12. 1979 tarihli istatistiklere göre ailede ortalama çocuk sayısı 1.3 olan Federal Almanya Cumhuriyeti ortalamasının çok üstündedir. Hiçbir ailede üveyliğe rastlanmamış ve bütün ana babaların çocuklarıyla birarada oturdukları gözlenmiştir.

Çalışmada çocukların kaç yıldır Almanya'da bulunduğu da sorulmuştur. Çocukları, Almanya'da ve Türkiye'de doğanlar olmak üzere daha önce ikiye ayırmıştık. Almanya'da doğan 14 çocuktan (% 46.7) 6'sı (% 20.0) Türkiye'ye hiç gönderilmemiştir; 4'ü (% 13.3) bakılmak üzere zaman zaman Türkiye'ye gönderilmiş ve gene Almanya'ya getirilmiştir. Geri kalan 4'ü (% 13.3) ise bakılmak üzere küçük yaşta Türkiye'ye gönderilmiş, okula başlayınca kadar Türkiye'de kalmış, okula başlayınca da Almanya'ya getirilmiştir. Türkiye'de doğan 16 çocuktan, 10'u (% 33.3) küçük yaşlarda, 1'i (% 3.3) zaman zaman, 5'i ise (% 16.7) okul açıldığında Almanya'ya getirilmiştir.

Çocuklar hakkında ayrıntılı bilgiye geçmeden önce, bu çocukların içinde yaşadığı, büyüdükleri ortamı tanıtıcı bazı bilgiler verilmesinin yararlı olacağı kanısındayım. Araştırmadaki çocukların annelerinin yaş ortalaması 34.5, babalarının ise 38.4'tür. Ailelerin büyük çoğunluğu köy kökenlidir. 7'şer ana babanın (% 23.3) Doğu ve Orta Anadolu bölgelerinde; 3 ana babanın

(% 10.0) Ege, 1 ana babanın (% 3.3) ise Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğmuş olduklarını görmekteyiz. Bunların doğum yerlerine gelince, 4 anne (% 13.3) ve 3 baba (% 10) Elazığ, Adana ve Yozgat'ta, bir baba (% 3.3) İstanbul'da; 7 anne (% 23.3) ve 5 baba (% 16.7) Tavas, Korkuteli, Varto, Şavşat, Sürmene, Şabanözü ve Kalecik ilçelerinde doğmuşlardır. Köyde doğanlar ise, 19 anne (% 63.3) ve 21 baba (% 70) dir.

Ana - babaların eğitim düzeylerine baktığımızda aldığımız sonuçlar şöyledir : Okuma - yazda bilmeyen anne sayısı 18 (% 60) iken, babalarda bu sayı düşük olup 3 (% 10.0) tür. Hiç okula gitmeyip, az okuma yazma bilen ana - babaların sayısı birbirine eşittir. (3'er % 10.0), 3 anne (% 10.0) ve 4 baba (% 13.3) ilkokulu terketmişlerdir. 6 anne (% 20.0) ve 16 baba (% 53.3) ilkokul mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Bu babalardan bir kısmı Almanya'ya gidebilmek için açıktan ilkokul bitirme sınavlarına girerek diploma almışlardır. Ortaokula devam etmiş olan hiçbir anneye rastlanmamış olup, babalardan 2'si (% 6.7) ortaokula başlamış ve terketmişlerdir. 2 baba (% 6.7) da sanat okulunu terketmişlerdir. Bu babalardan biri daha sonra Almanya'da geçirdiği bir kaza sonunda uzun süre hastanede kalmış bu süre içinde iyi Almanca öğrenip meslek okulunu bitirmiş olup halen bu meslekte çalışmasını sürdürmektedir.

Araştırmadaki ailelerin Almanya'ya gelişlerinin kaçınıcı göç olduğuna baktığımızda, 19 ailenin buldukları köy, ilçe ya da ilden Almanya'ya geldiklerini görürüz (1. göç). Ailelerden 10'u (% 36.7) önce doğdukları ve evlendikleri köyden en yakın ilçeye veya ile (Kastamonu, Sivas, Tunceli, Gaziantep, Adana, Edirne, Trabzon ve Yozgat), daha sonra da Almanya'ya 2. göçlerini

yapmışlardır. Bir ailede ise üçüncü bir göç gözlenmiştir. İnşaat ustası olan bir baba eşi ve çocuklarını köyde bırakarak önce İstanbul'a sonra Avusturya'ya göç etmiş ve oradan da Almanya'ya gitmiştir. Türkiye içinde de göç etmiş ailelerden 9 tanesi buldukları yeri ailece terketmişler, diğer 2 ailede ise baba yalnız gitmiştir. Yasal sınırlamalar dolayısıyla ana-babalar Almanya'ya birlikte gelememişlerdir. 30 aileden 25'inde (% 83.3) önce baba, 4'ünde (% 13.3) ise önce anne Almanya'ya gelmiştir. 1 ana-baba ise Almanya'da evlenmiştir.

Ana-babaların Türkiye'de ne iş yaptıklarına gelince : Annelerin hepsi Türkiye'deyken kendilerinin ev kadını olduklarını, bununla birlikte tarla ve bahçe işlerinde hiçbir gelir sağlamak-sızın çalışmakta ve üretime katılmakta olduklarını belirtmişlerdir. Babaların 12'si (% 40.0) çiftçilik yaptıklarını, 3'ü (% 10.0) inşaatta çalıştıklarını, diğerleri ise kaynakçı elektrik tamircisi, berber, şoför olarak çalıştıklarını belirttiler. Bir baba (% 3.3) ise Türkiye'de hiç çalışmadan Almanya'ya çok genç yaşta geldiğini söylemiştir.

Ailelerin Almanya'da hangi işlerde çalıştıklarına bakıldığında elde edilen sonuçlar şunlardır : Annelerin 15'i (% 50.0) ev kadınıdır. 14 anne (% 46.7) ise kâğıt, metal, bisküvi ve tekstil sanayinde işçi olarak çalışmaktadır. 1 anne (% 3.3) de fabrika işçisi olup araştırma yapıldığında işsizdi ve işsizlik yardımı almaktaydı. Babalardan 2'si (% 6.7) inşaat ustası, 2'si (% 6.7) inşaat, 2'si (% 6.7) demir, 1'i kromaj işçisi olup 8'i (% 26.7) metal, 2'si plastik, 1'i döküm, 1'i boru çekme, 1'i bisiklet, 1'i yedek parça, 2'si makina fabrikalarında işçi olarak ve 1'er tanesi de çöpçü ve tornacı olarak çalışmaktadırlar. 3 baba (% 10.0) nerde çalıştıklarını belirtme-

den yalnızca işçi olduklarını, 2 baba da (% 6.7) çalışmadıklarını ve işsizlik yardımı aldıklarını söylemişlerdir.

Çalışmak üzere Almanya'ya giden Türk işçi aileleri zaman zaman çocuklarını memlekette bırakmışlardır. Çocukların ne kadar süreyle annesiz, babasız ve hem anne hem babadan ayrı kaldıklarını inceleyelim. Almanya'da doğup orada büyütülen ve Türkiye'ye hiç gönderilmeyen 8 çocuk (% 26.7) dışında bütün çocuklar 2 aydan 7 yıla kadar değişen sürelerde annesiz, babasız veya hem anne hem babasız kalmışlardır. En az 1 yıl babasından ayrı kalan 17 çocuktan (% 56.7) 3'ü (% 10.0) 4 yıl, 4'ü (% 13.3) 3 yıl, 2'si (% 6.7) 2 yıl, 1'i (% 3.3) 1 yıl, 2'si (% 6.7) 6 yıl, 1'er çocuk ise 6.5 ve 7 yıl gibi uzun sürelerde babadan yoksun kalmışlardır. Bu çocukların yanısıra 2 çocuk (% 6.7) ise bebekliklerinde 2 ve 2.5 ay gibi kısa sürelerde babasız kalmışlardır. Hem anne hem babadan yoksun olarak Türkiye'de bırakılan çocuklar 7 tanedir (% 23.3). Bunlardan 2'ser çocuk (% 6.7) 6 ay ve 1 yıl, birer çocuk ise 5 yıl, 6 yıl ve 7 yıl gibi çok uzun sürelerde hem anne hem babadan yoksun kalmışlardır. Çocukların ana-babasının bir tanesinden veya her ikisinden birden yoksun kalmasının getirdiği pek çok psikolojik sorunlarının yanısıra Federal Almanya'ya ileri yaşların getirilmeleri veya Almanya'da doğduktan sonra Türkiye'ye gönderilmeleri ve orada uzun süre kalmış olmaları eğitimsel sorunları da birlikte getirmektedir. Diploma (bitirme belgesi, Schulabschluss) alamamalarının veya meslek eğitiminde başarı gösterememelerinin nedenlerinden biri de budur.

Araştırmadaki çocuklardan 8 tanesi % (26.7) Almanya'da büyütülmüş olup bakılmak üzere Türkiye'ye gönderilmemişlerdir. Bunların 3'ü (% 10.0)

anneleri diğer 3 tanesi (% 10.0) anneleri, Alman bakıcı ve yakın akraba, diğer biri (% 3.3) annesi ve yakın akraba, bir diğeri ise yakın akraba tarafından büyütülmüşlerdir. Bu grupta bulunan çocukların nasıl büyütüldüğünü açıklayan ilginç bazı örnekler verelim :

— 3 yıl Alman bakıcı, 2 yıl anne, daha sonra yenge tarafından büyütülen,

— 2 yıl Alman bakıcıya verildikten sonra, anne işe gittiğinde evde komşuların gözetimine bırakılan,

— 1 yıl babaanne, sonra hala tarafından bakılan daha sonra ise anne ve baba tarafından biri gece biri gündüz çalışarak ortaklaşa büyütülen çocuklar vardır.

Almanya ve Türkiye doğumlu 9 çocuk (% 30.0) okula gidinceye kadar Türkiye'de büyütülmüşlerdir. Bunlardan 6'sı (% 20.0) annesi tarafından büyütülmüş, 2'si doğumundan itibaren amca, yenge, dede, babaanne gibi yakın akrabalar tarafından köyde bakılmıştır. Bir çocuğa ise 5 yıl annesi ve 1 yıl da yengesi köyde bakmıştır. Çocuklardan bir kız 40 günlükten büyükanne ve büyükbabaya bırakılmış, babaanne de çalıştığından dede tarafından büyütülmüştür. Çocuklardan 13'ü (% 43.3) yaşamlarının bir kısmını Türkiye'de bir kısmını ise Almanya'da geçirmişlerdir. 10 çocuk (% 33.3) annesi, 3 çocuk (% 10.0) ise anneanne ve yakın akrabalar tarafından büyütülmüştür. Hem Türkiye'de hem de Almanya'da büyütülmüş olan çocuklardan bazı örnekler verelim :

— Çocuklardan biri ilk üç yıl Türkiye'de, 3 yaşındayken bir yıl süreyle Almanya'da kalmış, sonra Türkiye'ye götürülmüş ve okul çağı başlayınca tekrar Almanya'ya getirilmiştir.

— Babası 1968'de Almanya'ya gitmiş, 1973'te Türkiye'de doğmuş olan bir çocuk anne ve ablaları tarafından büyütülmüş, 1974'te bir yaşındayken Almanya'ya getirilmiştir. 1975'de Türkiye'ye götürülmüş, 1977'de ise tekrar Almanya'ya getirilmiştir.

Yapılan çalışmada annelere çocuklarının bekleği, beslenmesi konusunda yöneltilen çeşitli sorulara, 29 anne (% 96.7) eğer çocuk bebekken yanlarında ise meme verdiklerini, kendileri işte olduğu sürede bebeğe mama verildiğini, bekleğin sağlıklı ve normal geçtiğini belirtmişlerdir. 1 anne ise (% 3.3) çocuğunu 40 günlük iken babaanne ve dedesinin yanında Türkiye'de bırakmış olduğundan çocuğun gelişmesinin hiçbir safhasını bilmediğini söylemiştir.

Almanlarla içiçe bazen aynı apartmanda, bazen yakın komşu olarak yaşayan Türk işçi ailelerine «Alman ve Türk ailelerin çocuk yetiştirme tarzları arasında fark var mıdır?» sorusu yöneltilmiştir. Yanıtlarda 27 aile (% 90.0) fark gördüklerini ve Alman ailelerin çocuklarını kendilerinden daha iyi yetiştirdiklerini söylemişlerdir. Bir aile (% 3.3) soruyu yanıtsız bırakmış, 2 aile ise (% 6.7) fark görmedik, ya da bilmiyoruz» demişlerdir.

Almanların daha iyi yetiştirdiklerini söyleyen aileler nedenlerini şöyle sıralamışlardır: Almanların çocuklarını kitaplara göre yetiştirdiklerini, nasıl bakacaklarını bildiklerini, saatle yedip yatırdıklarını, iyi giydirdiklerini, ayrı oda verebildiklerini, çok çocukları olmadığı için çeşitli oyuncaklar alabildiklerini, böylece çocuğun kafasının geliştiğini, sık sık doktora götürdüklerini, televizyondaki belirli programları belirli saatlerde izlettiklerini, evde bırakıp sokağa çıkabildiklerini anlatmışlardır. Ana-babanın çocuğu dövdüklerini, ce-

zayla değil, anlatma ve ikna yoluyla eğittiklerini, kişiliğinin gelişmesinde çocuklarına yardımcı olabildiklerini, sözlerini dinletebildiklerini, çocuk bahçesinde annelerin çocuklarını oyunla eğittiklerini söylemişlerdir. Bir veli, 13-14 yaşına kadar Almanların çocuklarını yeme ve giyme bakımından iyi yetiştirdiklerini söylemiştir. «Fark görmedik, bilmiyoruz» diyen iki aileden biri, yalnız yaşlı Almanların olduğu hiç çocuk bulunmayan bir apartmanda oturmaktadır. Diğer ailede ise, anne 2 bebeği olduğu için sokağa çıkmadığı ve tamamında Türk işçilerinin bulunduğu bir evde oturmakta olduğundan Almanlarla hiçbir ilişkisi yoktur.

Almanların çocuk yetiştirme biçimlerinde farklılık gördüklerini belirtmiş olan Türk işçi ailelerine «Çocuklarınızı Almanlar gibi yetiştirmek ister misiniz?» sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya 18 aile (% 60.0) çocuklarını küçükken Almanlar gibi yetiştirmek istediklerini ve çocuklarının maddi gereksinimlerini karşılayamadıkları, yorgun argın eve döndükleri için çocuklarıyla yeterince ilgilenemediklerini belirtmişlerdir. 12 aile (% 40.0) ise çocuklarını Almanlar gibi yetiştirmeyi ve eğitmeyi kesin olarak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda ailelerin verdiği yanıtlardan bazıları şöyledir : «Çocuk babasının yanında sigara, içki içer, bacak bacak üstüne atar. Türk olarak hiçbir kimse çocuklarını böyle yetiştirmek istemez, Onların çocukları 16 yaşına kadar söz dinler, bizim çocuklarımız ölünceye kadar itaat ederler». «Biz kendimize göre yetiştirelim, terbiyesi bizim terbiyemiz gibi olsun, kendi örf, adet ve kültürümüzü alsınlar».

Türk işçi aileleri eğitim konusundaki düşüncelerini açıklarken çocukla-

belirtmişlerdir. Çocukların odalarını kimlerle paylaştıkları sorusuna alınan yanıtlara göre : 9 çocuk (% 30.0) odalarını 2, 10 çocuk (% 33.3) 3, bir çocuk (% 3.3) ise odasını 5 kardeşiyle paylaşmaktadır. Araştırmaya katılan diğer 10 çocuğun (% 33.3) ise konut koşulları daha da kötüdür ve anne baba ile birlikte aynı odada kalmaktadırlar. Hiçbirinin evinde kendisine ait odası olmayan bu 30 çocuğun aileleri, «Daha iyi bir eve taşınmak ister misiniz?» sorusunu yanıtlarken çocuklarına ayrı oda verebilmek için daha iyi bir ev tutmak istediklerini belirtmişler, çok çocuklu bir aile ise bir kızlara biri erkeklere olmak üzere iki çocuk odasına gereksinimleri olduğunu söylemiştir.

Ailelerin çocuklarının geleceklerini biçimlendirmede bilinçli olup olmadığını araştırmak üzere «Alman Eğitim Sistemi» hakkında bilgileri olup olmadığı sorulmuştur. 15 aile (% 50.0) Alman Eğitim Sistemi hakkında bilgileri olmadığını belirtmişlerdir. 15 aile (% 50.0) bu soruyu «evet» diye yanıtlamışlardır. Verdikleri yanıtlardan bazıları : «Burada herhalde ders vermiyorlar, çocuklar ders çalışmıyor, ben hocasına etişenin kemiği benim dedim». «Güzel buluyoruz, ders çalışırsa, okul güzel». «Burada dövülmeyen çocuk dersi de yapmıyor, demek korku yok, içinden gelirse yazar, gelmezse yazmaz». «Okullara gidiyoruz, toplantılara katılıyoruz», «Türkiye'den farklı, burada çocuk çocukluk çağının sonuna kadar çocukluğunu yaşıyor», «Türkler için Türk ve Alman öğretmenler tarafından yapılan eğitimi çok iyi buluyorum; bu konuda Almanlar çok iyi yardım yapıyorlar, hatta bir toplantıda bir Alman yetkili Türk çocuklarının neden diploma alamadıklarına hayret ettiklerini

rılmektedir ki «Alman Eğitim Sistemi» hakkında bilgi sahibi olduğunu söyleyen aileler de bilmemektedirler. Büyük çoğunluğunun Almanca bilmediği bu ailelerin zaten eğitim sistemi hakkında da doğru bilgi sahibi olmaları beklenemez. Araştırmaya katılan çocukların ailelerine Almanca bilip bilmedikleri sorusuna verilen yanıtlar şöyledir: 19 anne (% 63.3) hiç, 10 anne (% 33.3) biraz, 1 anne ise (% 3.3) Almanca bildiğini söylemiştir. 25 baba (% 83.3) biraz Almanca bildiklerini söylerken «Ekme, su istemek gibi», «kendimizi kurtaracak kadar» şeklinde açıklamalar vermişlerdir. 2 baba (% 6.7) orta derecede Almanca bildiklerini ve dertlerini anlatabildiklerini söylemişlerdir. Bunlar, biri ilkokul mezunu, diğeri ise 2'nci sınıfa kadar devam etmiş olan babalardır. Almanca bilen babaların sayısı 2 (% 6.7) dir. Hiç Almanca bilmeyen 1 baba ise (% 3.3) tanedir.

Ailelere «Almanca bilmeme aile bireyleri için sorun oluyor mu?» sorusuna 15 anne (% 50.0) sorun olduğunu ve dertlerini anlatamadıklarını, eve birisi gelip bir şey sorsa ne dediğini anlamadıklarını, cevap veremediklerini, veya bir şey almak istediklerini söylemişlerdir. 14 anne (% 46.7) ise Almanca bilmemekten dolayı bir sorunları olmadığını söylemişlerdir. Bunu «Almanca bilmediğim için hiç sokağa çıkmam», «Çarşıda her şey yazılı» gibi yanıtlarla açıklamışlardır. Biraz Almanca bildiklerini söyleyen babaların hepsi dil bilmemenin sorun olduğunu söylemişlerdir, 7'si (% 23.3) iş yerinde yeterince anlayamadıklarını, güçlük çektiklerini; 8'i (% 26.7) resmi dairelere ve doktora gidince işlerini takip etmekte güçlüğü yaşadıklarını, dertlerini anlatamadıklarını; 1'i (% 3.3) resmi dairelere Türk komşuyla gittiğini; 2'si (%

6.7) çocuklarını tercüman olarak götürdüklerini; 3'ü (% 10.0) işleri düşünce arkadaşlarıyla; 3'ü (% 10.9) paralı tercümanla; 1'i (% 3.3) ise Almanca bilen kişilerle resmi dairelere gittiklerini söylemişlerdir. Bunların yanısıra bir baba da «Allahın izniyle kapılar açılıyor» demiş. «O halde Almanca biliyorsunuz?» sorusuna ise «hayır, Allahın izniyle kapılar açılıyor» yanıtını vermiştir. Sonuçlar göstermektedir ki, yeterince Almanca bilmeme, iş ev bulma, çocukların sorunlarının çözülmesinde ve resmi dairelerde sorun olmaktadır.

Ailelerin 22'si (% 73.3)'ü Almanlardan dil konusunda hiçbir yardım görmediklerini, 8'i (% 26.7) Almanca öğrenirken zaman zaman bazı yardımlar gördüklerini belirtmişlerdir. Yardım görenlerin yardımın türü konusunda verdiği bazı örnekler: «Resmi bir mektup gelince bir Alman'a okuturum, daha iyi anlarım», «Evet, ilk geldiğimde bir Alman iş arkadaşım yardım etti. Şekilleri tahtaya çizerek yardım etmeye çalıştı».

Çalışmadaki ailelere Almanca öğrenmek için bir çabaları olup olmadığı da sorulmuştur. 30 anne ve 13 baba «Hayır» demişlerdir. Babaların verdiği cevaplardan bazıları: «Şimdiden sonra ne öğreneceğim?», «Bir aralık kursa yazılmışım yorulduğum için olmuyor», «Derdimi anlatacak kadar biliyorum», «Konuşurken arkadaşlar arasında biraz öğreniyoruz». Aynı soru çalışmadaki çocukların abla ve ağabeyleri için sorulduğunda 22 aile (% 73.3) okulda öğreniyorlar demiştir.

Ailelere evde hangi dili konuştukları da sorulmuştur. 27 aile (% 90.0) evde Türkçe, 1 aile (% 3.3) Arapça, 1 aile (% 3.3) ise Türkçe ve Zazaca konuştuklarını söylemişlerdir.

Almanya'da yaşayan Türk çocuklarını bekleyen en güç ve önemli görevlerden birisi iki dil öğrenme zorunluluğudur. Türkçe, Almanca ve hatta İngilizce. Çocuklar, ana-baba eğitimsiz ve zamanı sınırlı olduğundan okul dışında ana dilini de güzel konuşmayı ve yazı kurallarını öğrenememektedirler. Buna bir de dinsel baskılardan dolayı Arapça öğrenme külfeti yüklendiğinde Türk çocuğunun ne kadar ağır bir yük altında ezildiğini görebiliriz. 10 yaşındaki Ahmet bunu şu şekilde dile getiriyor; «Bazen kaçmam gerektiğini düşünüyorum. Çünkü insanlar benden okulda ve evde çok şey bekliyorlar. Ve sonra deniz kıyısında uzanıp rüya görmek istiyorum». (Vogel, 1982).

Araştırmanın yapıldığı 1980 yılında Bielefeld kentinde Türk çocuklarının devam ettiği temel okulların 1'nci kademesinde iki tür sınıf vardı: Türk hazırlık sınıfları (Türkischerarbeitsklasse) ve Alman sınıfları (Regelklasse). Ailelerin çocukları için hangi tür sınıfı istedikleri sorusuna verilen yanıtlarda 23 aile (% 76.7) Türk hazırlık sınıfı, 4 aile ise (% 13.3) Alman sınıfı istemişlerdir. Bir aile (% 3.3) «bilmiyoruz» demiş, 2 aile (% 6.7) de soruyu yanıtsız bırakmıştır. Alman sınıfı isteyenler, «Büyüyüp yetişince belki meslek sahibi olur, Almanya'da bir işe girer» derken çocuklarının Türk hazırlık sınıfında öğrenim görmesini isteyen aileler ise nedenlerini şu şekilde açıklamışlardır: «Biz burada devamlı değiliz, bir kriz çıktığında memleket döneceğiz, Türkçe öğrensinler», «Önce Türkçeyi

öğrensin sonra Alman sınıfına girsin». «Tam tahsilini burada yaptırmak istemiyoruz», «Burada ne kadar okutsam diploma yok».

Çocuklarının gelecekte nasıl bir meslek sahibi olmalarını istedikleri sorulduğunda 24 aile (% 80.0) çocukların okumasını ve bir meslek sahibi olmasını istediklerini belirtmiş ve memur, polis, öğretmen, doktor, hakim, avukat, hemşire, banka memuru, mühendis, radyo-tv tamircisi gibi meslekleri saymışlardır. Yanıtlardan biri şu şekildedir «M..... okuduğu kadar okusun, işçi olmasın da. Bizim rezil hayatımızı gördük, okusun memur olsun». Bir diğeri «Memur olmasını isteriz, para dökeceksin okutacaksın kendini kurtarsın». 3 aile (% 10.0) çocuklarının mesleklerini ilerde kendilerinin seçeceğini söylemişlerdir. Bir aile (% 3.3) bir şey diyemeyeceklerini söylemişlerdir. 2 aile de (% 6.7) çocuklarının zanaatkâr olmasını istediklerini söylemişlerdir.

Çocuklarının eksiklerini tamamlamak için aileler pek fazla bir gayret sarfetmediklerin ve her şeyi özellikle Türk öğretmenden beklediklerini belirtmişlerdir. İşten artakalan zamanlarını değerlendirme konusunda yalnız bir aile (% 3.3) boş zamanlarında çocuklarının derslerini takibettiklerini söylemişlerdir.

KAYNAK

Vogel, A., «Ich möchte eine blome sein»
Freiburg, Herder, 1982.